

Zkušenosti učitele z kursu velitelů letek. *)

Minulého roku byl mně dán MNO. úkol vyučovati všeobecné taktice v kursu pro velitele letek. Účelem tohoto kursu, jak známo, je připravití důstojníky letce pro důležitý úkol velitele letky.

Chci zde stručně naznačiti, jakými zásadami jsem se při vyučování řídil a jaké zkušenosti jsem získal. Pokládám to za účelné z několika důvodů. Předně, aby důstojníci, kterým bude příště svěřen podobný učitelský úkol jako mně, mohli těchto mých zkušeností již využíti. Pak, aby frekventanti příštích kursů měli alespoň malé vodítko, jak se mohou pro kurs připravití, a konečně, aby i celkový program vyučování v tomto kurse mohl býti ještě účelněji upraven.

Při stanovení programu a způsobu vyučování byly mně podkladem tyto tři základní věci: účel kursu, úroveň posluchačů a počet hodin určených pro tento předmět.

Jak jsem již uvedl, je účelem kursu připravití důstojníky letce pro funkci velitele letky. Příprava pro toto velitelské místo musí býti důkladná, neboť u letectva nemohou se nižší důstojníci, jak je tomu na příklad u pěchoty, připravití pro tuto funkci tím, že velí četě. Zdálo by se na první pohled, že specialisace druhů letek — pozorovací, stíhací a bombardovací — vyžaduje i speciálního školení velitelů letek. Takováto úzká specialisace nebyla by však na místě, jednak pro nutnost použití důstojníka z povolání za války všestranně, jednak je to odůvodněno i povahou letecké služby, neboť snadno se může důstojník stíhač stát stářím nebo úrazem k tomu druhu služby neschopným a musí pak převzítí velení jiné letky. Z toho vyplývá požadavek, aby důstojníci letci byli pro funkci velitele letky vychováni všestranně; zvláštní znalosti, kterých je třeba k vedení té neb oné letky, musí získat předcházejícím výcvikem. Nás zajímá, jaká má býti tato všestranná výchova, kterou jim má dáti kurs. Bude zajisté v podstatě záležitosti v praktickém řešení úkolů, které se mohou velitelům letek za války naskytnouti. Poněvadž není možno probrati všechny úkoly, nesmí býti ani v kursu

*) Vítáme tento článek a vyzýváme ostatní důstojníky, aby uveřejněním svých zkušeností přispěli i oni k jich využití.

cílem probráti co nejvíce cvičení, nýbrž na několika dobře volených příkladech naučiti frekventanty logickému postupu při řešení úkolů a vštípiť jim hlavní taktické zásady.

Stejně důležitým faktorem jako účel kursu byla pro mne při stanovení programu a způsobu vyučování i celková úroveň frekventantů. Je důležité uvědomiti si, zda frekventanti vyšli již z našich vojenských škol. Až dosud, a bude tomu tak ještě i v několika příštích kursech, bylo vojenské vzdělání frekventantů velmi nestejně rozdělené. Je to nedostatek u nás všeobecně známý a proto se zde nebudu o něm šířit. Chci však upozorniti na něco jiného: důstojníci letci bývají často zařadění na místa nemající nic společného s výkonnou leteckou službou. Proti tomu, když je to nutné, nebylo by námitek, ale důstojníci nemají býti ponecháváni na těchto místech více let bez vystřídání. Děje-li se tak, má to za následek, že tito důstojníci ovládají administrativní nebo technickou službu a administrativní nebo technické předpisy až do nejtajnějších detailů, dovedou sestavit výborný denní rozkaz, jsou odborníky na příklad v službě automobilní, zato jsou jim často cizí základní taktické pojmy obsažené v Polním řádě. Nechci zde podceňovati píli a svědomitost těchto důstojníků; jistě ji projevili ve službě, ke které byli určeni, neboť jen tak lze si vysvětliti, že je velitelé na těchto často velmi odpovědných místech tak dlouho ponechávají. Všichni velitelé by však měli uvážiti důsledky takového dlouholetého zařadění a včasným vystřídáním pečovati o to, aby důstojníci zbraní měli příležitost konati také skutečně výkonnou leteckou službu u jednotky, kde se jim naskytne možnost zastupováním velitele cvičiti se ve své příští velitelské funkci. Vždyť jen tak lze si vychovati kádr důstojníků všestranně vycvičených a bojovati co neúčinněji proti názorům o privileji a nenahraditelnosti funkcí pobočnických a podobných. Špatný by byl i opačný extrém, kdyby totiž důstojník byl jen dobrým výkonným letcem a naprosto si nevšímal taktických, technických a administrativních předpisů. Ať tak či onak, důsledek jednostranného výcviku se projeví v kurse a tu jen velkou píli a houževnatost může býti nahrazeno to, co bylo dříve zameškáno. Ale i tak, nekonal-li důstojník prakticky výkonnou leteckou službu, zůstává jeho nejistota v samostatném úsudku velmi dlouho patrná.

Chci ještě upozorniti na to, že jsem u některých frekventantů pozoroval sklon o zálibu řešiti úkoly a ještě raději vésti debatu o úkolech patřících do pravomoci vyšších velitelů, než jsou velitelé letky. Snad to vzniká tím, že se nižší důstojníci příliš brzy účastní velitelských cvičení ve větším rámci. Pokládám za nutné zdůrazniti detailní znalost vedení letky, neboť předčasná velkorysost vede k porážce.

Konečně chci se zmíniti, jaký význam pro určení programu a způsobu vyučování měl stanovený počet hodin. Na tento faktor neměl býti pohlíženo jako na neměnitelný, naopak je žádoucí, aby počet hodin pro ten onen předmět byl stanoven podle účelu kursu a podle úrovně frekventantů. A skutečně, když jsme s velitelem kursu majorem gšt. p. p. I. Boreckým zkoumali účel kursu a úroveň posluchačů, došli jsme k závěru, že 40 hodin určených pro všeobec-

nou taktiku nestačí. Bylo nutno hledati způsob, jak tento počet hodin rozšířiti. Nechci zde opakovati větu, která se tak často vyskytuje v závěrečných posudcích o průběhu školy nebo kursu: „Ukázalo se, že stanovený počet hodin je nedostatečný, a proto se navrhuje prodloužení kursu.“ Je to skutečně nejjednodušší způsob, jak získat více hodin, ale podívejme se, k čemu to vede. Kursy se prodlužují, důstojníci učitelé i důstojníci frekventanti jsou pak často větší část výcvikového roku vzdáleni od svých jednotek, které bez nich často jen živoří, neboť se u nich „klín vytlouká klínem“. Nařikáme u nás všeobecně na množství kursů a proto, když se vyskytne nedostatek hodin pro nějaký předmět, musíme si pomoci jiným způsobem, než žádat o prodloužení kursu. Je přece možno přezkoušeti počet hodin u ostatních předmětů a u těch, kde si požadované znalosti může důstojník získat studiem předpisů neb odborné literatury bez učitele, provést radikální omezení počtu hodin. Takovým způsobem jsme v posledním kursu velitelů letek získali pro všeobecnou taktiku skoro dvojnásobný počet hodin.

Když jsme zde probrali hlavní zásady, na kterých jsem založil program vyučování, zbývá mi ještě naznačiti, jakým způsobem jsem všeobecnou taktiku v kursu přednášel.

Vzal jsem za základ náš Polní řád a začal jsem vyučování vysvětlením základních pojmů a ustanovení zhruba v tom pořadí, jak jsou v Polním řádě uvedena. Při tom jsem měl vždy na zřeteli, abych frekventanty vhodnými otázkami nutil k samostatným uvahám, jak se ta neb ona zásada projevuje u letectva, neb jaká opatření je třeba učinit, abychom tyto zásady mohli uplatniti i v letectvu. Tak na příklad u článku 80—85 Polního řádu, týkajícího se rozkazů, upozornil jsem mimo jiné věci na ustanovení čísti pozorně celý rozkaz, neboť každý velitel je odpovědný za provedení toho, co se ho týká. Nestačí proto, aby si velitel pozorovací letky přečetl na příklad ve všeobecném operačním rozkaze divise pouze článek „Letectvo“. Právě proto, že pozorovací letka pracuje nejen pro velitelství, ale i pro zbraně, je nutné bedlivě prostudovati celý rozkaz a nespolehati na to, že vše, co má letka vykonati, musí býti obsaženo ve zvláštním článku nebo ve zvláštním rozkaze pro letku. Ustanovení, že v naléhavém případě mohou býti vydány rozkazy ústně, objasnil jsem rovněž na příkladech, ale zároveň jsem upozornil, jak je nutné, i když věc spěchá, dát důležité rozkazy pozorovateli písemně a v každém případě dát si od pozorovatele — nejlépe za přítomnosti pilota — opakovati daný rozkaz. Při požadavku, aby rozkazy byly jasné a stručné, zdůraznil jsem, že je zbytečné na př. v rozkaze pro letecký průzkum uváděti stále „... při tom zjistíte druh vojska, hodinu a místo pozorování, jakož i směr pohybu“. To patří k základnímu výcviku leteckého pozorovatele a mimo to je to obsaženo i v předpise. Naopak je zase povinností velitele letky, aby v některé fázi operace ve svém rozkaze opakoval, na co se klade důraz, na příklad chystá-li nepřítel ústup, je nutné upozorniti pozorovatele, aby především hleděl zjistiti směr pohybu. Vysvětlil jsem frekventantům pojem názvu instrukce a rozkazu. Upozornil jsem na nutnost vydávati pro letecké jednotky přípravné rozkazy, což

vyplývá z nutné technické přípravy pro každý let. Položil jsem obzvláště důraz na ustanovení čl. 84, aby velitel neoznamoval podřízeným rozkaz, který dostal, v plném znění. Vždyť velitel pozorovací letky dostane jako jeden z prvních velitelů všeobecný operační rozkaz vyšší jednotky a někdy i od dvou vyšších jednotek, pro které pracuje, a kdyby je oznámil pozorovatelům, nebo kdyby tyto rozkazy společně s pozorovatelem studoval, mohlo by první nutné přistání na nepřátelském území znamenati prozrazení úmyslu velitelů vyšších jednotek.

Takovýmto způsobem jsem probral s frekventanty všechna základní ustanovení Polního řádu. Aby však stále přednášky frekventanty neunavovaly, a pak také proto, že bylo nutno pro taktiku hlavních zbraní dáti podklad k jejich praktickým cvičením, začal jsem co nejdříve cvičení na mapě v rámci divise, jak je to pro kurs předepsáno. Při tom jsem se snažil zachovati též postup jako na válečné škole, t. j. že byly napřed probrány operace mimo bitvu a pak jednotlivé fáze bitvy.

Při vedení těchto cvičení na mapě bylo mně hned na počátku jasné, že nesmím od frekventantů žádat na příklad rozhodnutí velitele divise, jak se to snad někde stalo. To by bylo nad schopnosti frekventantů a měl jsem často příležitost pozorovati, jak špatný výsledek to přináší. Někteří frekventanti najdou vždy příležitost, opatřiti si řešení bez vlastní samostatné práce a i ostatní, kteří se o to pokusí, jsou za svou práci, která je nad jejich schopnosti, zklamáni a ztrácejí chuť a zájem o další práci. Proto se musíme takového způsobu vyučování střežit.

Mne vedla při řízení cvičení myšlenka, abych frekventanty naučil správně chápat rozhodnutí a rozkazy velitele vyšší jednotky. Dále aby si dovedli učinit správnou představu o sestavě vyšší jednotky. Upozornil jsem je, aby při řešení jednak usilovali o to, jak dobře pracovati pro vlastní velitelství a vojska, jednak aby si tvořili vodítko pro správnou představu o nepřátelské sestavě a činnosti v obdobných situacích, neboť jen tak lze účelně řídit průzkum. Tu to představu jsem se snažil u nich vypěstovati tím, že jsem jim často ukládal, aby podle rozhodnutí zakreslili na průsvitku v měřítku 1:75.000 sestavu vyšší jednotky za ubytování, po vyražení z ubytování, při dosažení jednotlivých cílů za přibližování, útoku atd. Při tom jsem ovšem neopominul od frekventantů požadovati, aby se dříve než jim bylo vydáno rozhodnutí velitele vyšší jednotky, snažili na příklad určit, po kterých cestách ty neb ony složky pravděpodobně půjdou, nebo kde se ubytují; v jiné fázi operace nechal jsem je zase hledati vhodné obranné čáry pro ústup a pod. To mělo u nich vypěstovati správný úsudek pro řízení leteckého průzkumu. Studium situace nepřítele neprobíral jsem pouze opakováním získaných zpráv, nýbrž tak, aby si učinili správný obraz o možnostech nepřítele.

Aby frekventanti získali ucelený obraz o práci všech druhů letectva, byla ke konci kursu probrána na praktickém příkladě i armáda. Nemusím snad znovu opakovati, že ani zde nešlo o nějaká

řešení, nýbrž že účelem těchto cvičení bylo ukázati frekventantům rámec činnosti letky zvědné, stíhací a bombardovací.

Měl jsem v úmyslu uskutečniti alespoň jedno cvičení v terénu, aby frekventanti měli z vlastní zkušenosti představu o šířce pásma divise, o vzdálenosti cílů, o prostorech umístění dělostřelectva atd., a jak se tyto věci jeví pro pozemní pozorovatele a pro vykonavatele. To se však pro nedostatek hodin neuskutečnilo. Pokládám však toto cvičení za velmi důležité a potřebný počet hodin může býti přistě získán způsobem, jak jsem na počátku naznačil.

Tím končím, aniž jsem ovšem vyčerpал celou látku z tohoto oboru. Snažil jsem se podati zde jen hlavní zásady a poznatky, jak jsem si to na počátku článku vytkl. Připojil-li jsem někde i své vlastní úvahy, bylo to jen v tom úmyslu, abych přispěl k zlepšení nynějšího stavu.

Letectví u nás a v cizině.

A. K.:

Pilotní výcvik ve Velké Británii.

První letci se naučili létat sami. Způsobu, jak to činili, bylo používáno i v prvních pilotních školách až do světové války, t. j. žák se nejprve učil s letounem pojíždět, potom prováděl skoky a ty pak prodlužoval až na celé okruhy. Tento způsob byl zdoluhavý a též dosti nákladný. Zavedením letounů s dvojím řízením se tento způsob sice zjednodušil, ale v zásadě nezměnil. Žák se napodobením učitele naučil s letounem startovat, udržet jej ve vzduchu v určité poloze a pak s ním přistat. Volnému pohybu ve vzduchu se naučili noví piloti až v pozdějším stadiu po nabytí určité praxe, a to ještě jen ti, kteří k tomu cítili zvláštní nutkání. Většina pilotů přestávala na udržování letounu v normální poloze, a byl-li letoun z této polohy nějakou vnější příčinou (špatný manévř, ztráta rychlosti atd.) přiveden, zaplatil pilot svou neznalost v mnohých případech svým životem.

Tento stav pilotního školení nemohl být uspokojivý. Velká Británie první začala cvičit piloty po způsobu novém, účelnějším a rychlejším. Nový způsob výcviku byl zaveden v r. 1917 a podle školy, v které byl nejprve navržen, byl nazván Gosport System. Vedoucí myšlenky tohoto způsobu byly:

1. Účelem pilotního výcviku je naučit žáka instinktivě řídit jakýkoli válečný letoun.

2. Aby mohl žák létat s jakýmkoliv letounem, musí umět létat s tím nejtěžším. Nejtěžší co do řízení jest letoun stíhací, proto musí školní letoun mít co nejvíc vlastností letounu stíhacího. V Anglii byl tento letoun nalezen v typu Avro 504 K, jehož se s menšími obměnami používá v britských i jiných pilotních školách ještě dnes.

3. Žák musí být učen a nikoliv učit se sám. Vyučování bylo umožněno zavedením telefonů, jimiž instruktor během letu žáku vysvětloval používání kormidel. Volba instruktorů je zrovna tak důležitá jako volba školního letounu. Instruktor musí být schopen vysvětlit žákovi nejen způsob, jak co dělat, ale též to, proč ten neb onen manévř provádět právě tím způsobem, a musí být schopen též prakticky ukázat jak správný způsob manévřu, tak manévř nesprávný a jeho následky. Jinými slovy, vedoucí zásada nového výcviku byla přesvědčiti žáka, že jen nevědomost jest nebez-